ਜਮਾਤ:-ਸੱਤਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ:- ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸ.ਸ. ਮਾਸਟਰ)
ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ , ਮਧੀਰ
ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ

ਅਧਿਆਇ 10
ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ
(ਕਦੋਂ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ)

ਮਾਨਵ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੋਂ
ਸੰਗ੍ਰਹਿਕ ਬਣਨਾ

ਮਹਾਂ ਜਨਪਦ

ਮਾਨਵ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨੀ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ
ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਪਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਜਨਪਦ ਦੇ ਰਲਣ ਤੇ ਮਹਾਂ ਜਨਪਦ ਬਣੇ

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਆਬਾਦੀ ਵਧਣ ਨਾਲ ਅਤੇ
ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੌਰ ਸਾਧਣ ਹੌਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਭਾਰਤੀ ਉੱਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ
ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖੇ ਗਏ
ਨਾਮ

ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਨੂੰ ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ

ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਰਿਆਵਰਤ

ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਰਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇੁਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ

ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਡਸ ਕਿਹਾ

ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਹੋਡੂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤਾਇਨ ਚੂ

ਹਿਊਨਸਾਂਗ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇੰਟੂ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ

ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਛੇ ਦੇਸ਼

1. ਪਾਕਿਸਤਾਨ
2. ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ
3. ਨੇਪਾਲ
4. ਭੂਟਾਨ
5. ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼
6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।

1. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੁੱਗ
2. ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ
3. ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ

मॅपवुप्लीत पुवा।

ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ
ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ
ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਸਦੀ
ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

1੪ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੂਗਲ ਰਾਜ ਦਾ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਹੋਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ।

ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸਮਾਂ ਯੋਜਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ ਮੁੱਢਲਾ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ ਉੱਤਰ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ ।

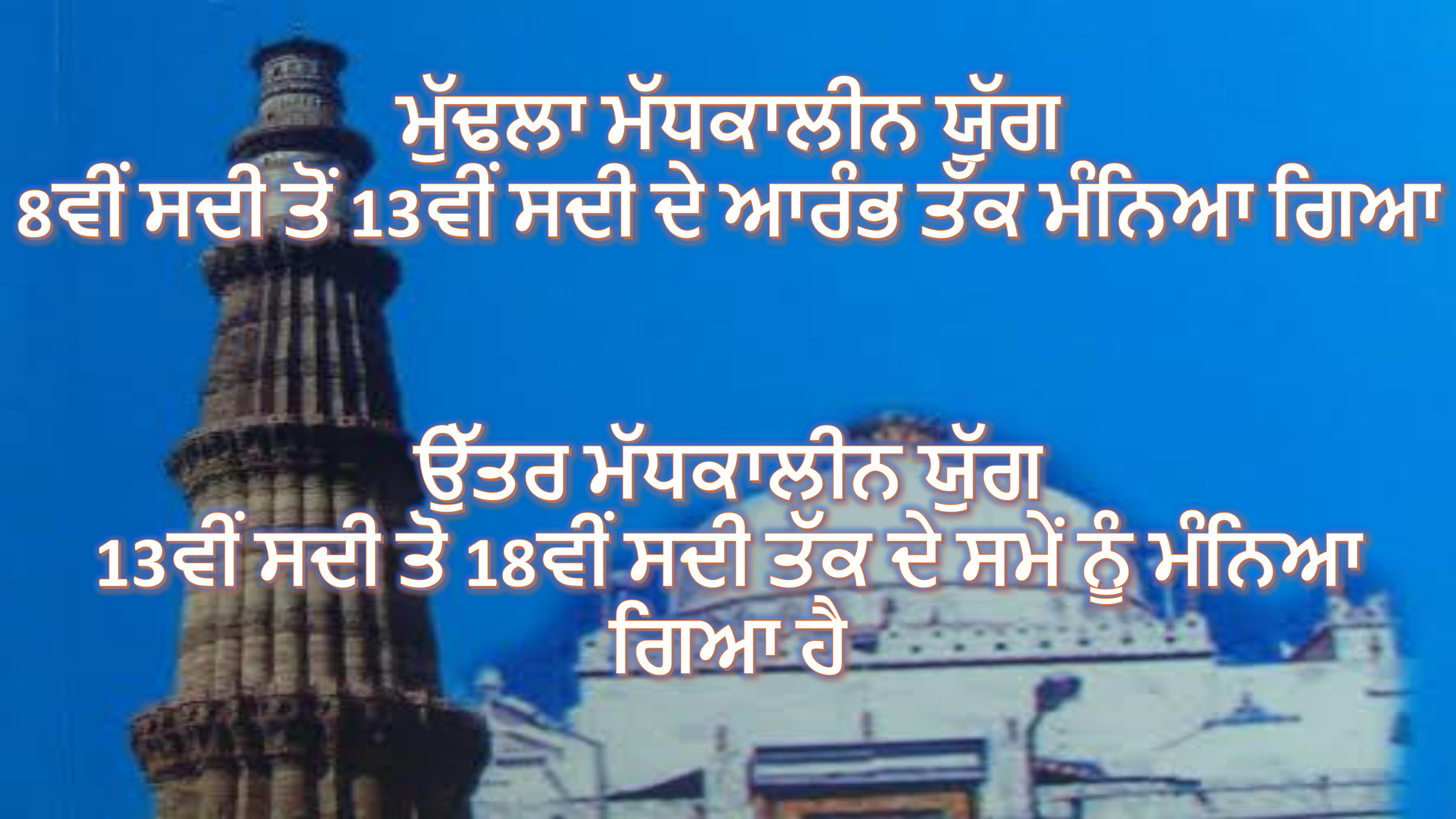
ਮੁੱਢਲਾ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ
8ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ 13ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੱਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ
ਉੱਤਰ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ
13ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਤੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਂਰਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮਿਸ਼ਰਤ
ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਂਰਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ
ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਆਪਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਖਾਸ
ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ
ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਵਪਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਸੀ ਲੈਣ ਦੇਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਪਣਾਈ

ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ
ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀ

ਇਸ ਕਾਲ ਦੌਂਰਾਨ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਾਨੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸ੍ਰੋਤ

ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਸ੍ਰੋਤ

ਮੰਦਰ

ਸਿਲਾਲੇਖ

ਬਰਤਨ

दागिने

ਸਿੱਕੇ

- ਖੁਜਰਾਹੋ
- ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ
- ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹਾ

ਸਾਹਿਤਕ ਸਰੋਤ

- ਸਵੈ ਜੀਵਨੀਆਂ
- ਜੀਵਨੀਆਂ
- ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ
- ਦਸਤਾਵੇਜ਼
- ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ

- ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦੇ ਕਿਤਾਬ - ਉੱਲ ਰਹੇਲਾ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਤੁਗਲਕ ਬਾਰੇ
- ਅਲਬਰੂਨੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਠਹਿਰਨ ਬਾਰੇ
- ਅਬਦੁੱਲ ਰਜਾਕ ਨੇ ਵਿਜੈ ਨਗਰ ਰਾਜ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ

ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਤੋ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ

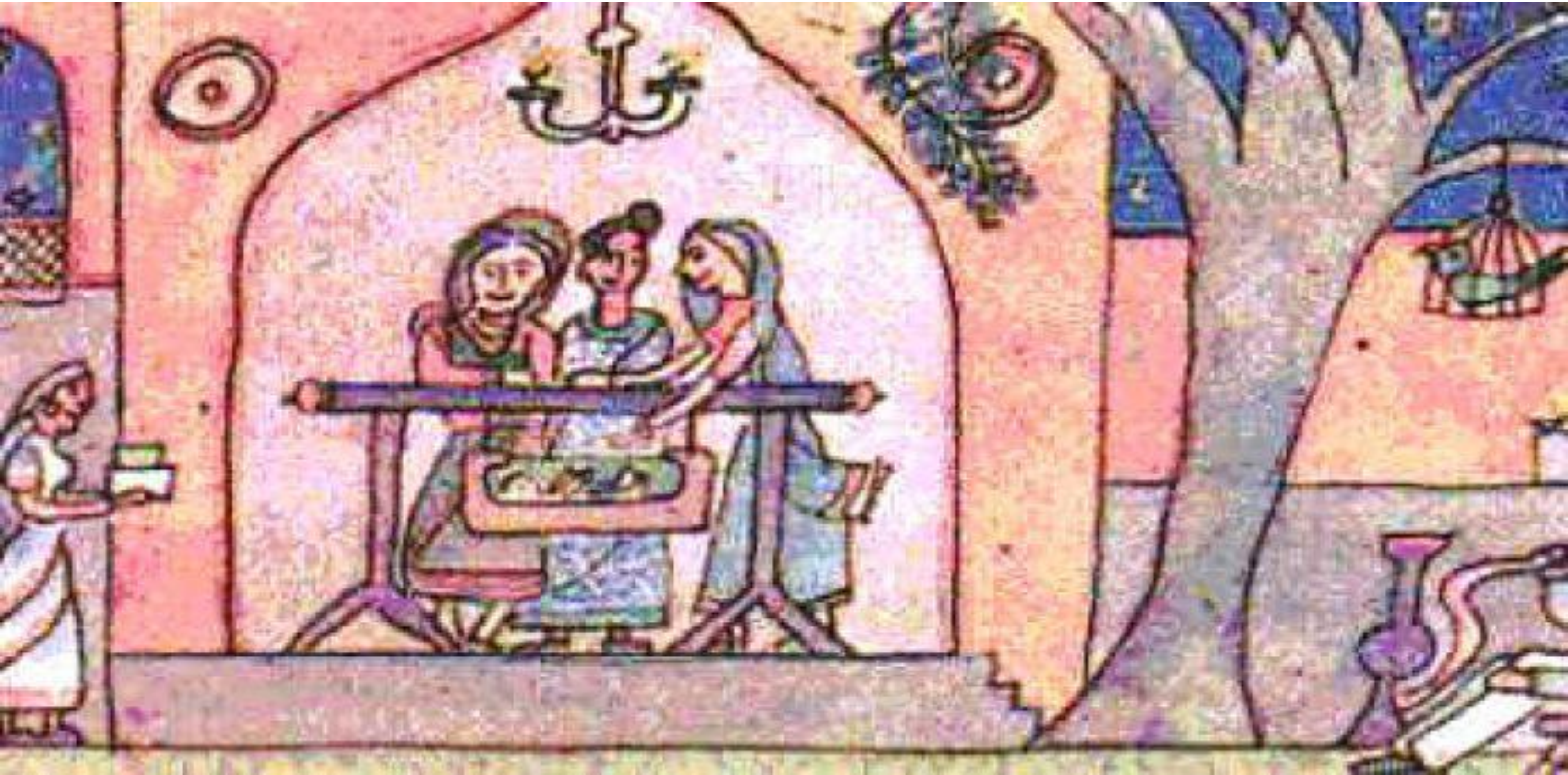

ਮੁਗ਼ਲ ਸ਼ਾਸਕ ਅਕਬਰ ਸਮੇਂ ਤਾਨਸੇਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੀ

ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ

ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸਮਾਂ ਯੋਜਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ

ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਸਦੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।